

Plovmanden

Sommeren 2018 var for mange en fornøjelse, for andre en forbandelse, og for arkæologer en fryd. Omridset af mange ukendte bygninger og fortidsanlæg kunne pludselig ses fra luften, aftegnede i det svedne græs. Om en sådan bygning og dens historie skal denne fortælling handle. Det drejer sig om det mærkelige ingenmandsland mellem Gilbjerg og Nebel, Vandmosen og Nørremosen, hvor Nebel Nørrebæk finder sin næsten usynlige vej, afmærket af pilekrat og lidt fuglesang. Her er der stadig megen lyng, der røber, at indtil for ikke så forfærdelig længe siden lå området i hede. Mellem vores 'Spjættborg' på bakketoppen, Peter og Anna Falks 'ved siden af heden', og Anton Oles i skoven, lå der engang en hedejendom. Den lå der før vores tid, og kun i sådanne tørre somre kan man se spor efter den fra luften, aftegnet som en aflang markering i det gullige græs. For bygningen, der anes, er ellers helt væk.

Selv på de gamle matrikelkort er det svært at afgøre, hvor megen jord, der oprindeligt lå til ejendommen. Måske 40 tønder land, måske det tidobbelte, der lå i mose og hede, da Lasselil byttede sig til det for et lommeur og en halv flaske brændevin.

Om Lasselils forhistorie skal der blot siges, at han var en af de mange, der dengang blev døbt Lars. Lasselil gik i skole sammen med tre andre, der også hed Lars. Man skulle kunne skelne: Der var Tumpe Lasse, Lars Skrædder, Lasse Prut – og historiens fokuspunkt, Lars Hansen, som var ret stor af sin alder, og i sagens natur dermed skulle hedde Lille Lars, eller Lasselil.

Lasselil havde en arbejdsvilje, der passede til hans store krop. Han skuede ud over sin nyerhvervelse – og langt kunne man skue, da der ikke fandtes et træ eller en busk, der var højere end hans knæ – så langt, ja, så langt som til skyerne, der lignede isbjerge på horisonten. Han brændte lyng og harvede, han gravede mergel og pløjede, han såede og småhøstede, og imens skar han tørv nok til at brænde et læs mursten; leret gravede han i *æ pyt* nede ved bækken. Han tjente penge om dagen som daglejer, og langsomt groede en lille hedejendom frem. Om vinteren arbejdede han i den nyetablerede Fromssejr plantage med at tynde de efterhånden 15-årige grantræer. En dag mødte han grosserer Karl Moresco, der kørte på en skovsti i en jumbe sammen med sin tyske kone, deres to børn og deres guvernante. Moresco holdt hesten an for at spørge til Lasses arbejde, som han beredvilligt fortalte om. Både familien Moresco og den ledsagende guvernante, som lød navnet Martine og var fransk, blev indtaget i hans ligefremme væsen. Det

næste forår traf han tilfældigt Martine, der gik i plantagen med en skitseblok og foldestol og tegnede. Martine talte udmærket dansk med en charmerende fransk accent.

For at gøre en lang historie – med en måske forventelig slutning – kort, forelskede de to sig i hinanden. Og Lasse, skønt fattig hedebonde, blev accepteret af Morescos, som faktisk var værge for Martine, som en rar, ærlig og pålidelig bejler til pigens hånd.

De to blev gift i Vorbasse kirke. Præsten fremførte, at Herrens veje var uransagelige, og at to fugle, skønt fremmede for hinanden, kunne finde en fælles rede, var en forunderlig og velsignet ting.

Til at begynde med var ægteskabet også kronet med lykke. Lasse puklede med at brække heden op og samtidig tage ud som daglejer og tjene penge. Martine passede huset og tegnede og malede. Ja, de var lykkelige. Men da efterårskulden krøb ud af mosen og gråvejret lagde sit ligklæde over huset og dets omgivelser, blev Martine fra Sydfrankrigs sol afmålt og stille, tyst og trist. Hun forsøgte at skjule sin sindsstemning for Lasse, men hans kærlige blik og bondemandts øje, trænet til at observere vejrets foranderlighed og dyrenes tilstand, opfattede hurtigt hvordan det var fat og pintes deraf. Det blev en lang vinter, hvor den skarpe vind uophørligt syntes at ligge i nordøst med snestorme og fygning, og da martsviolerne endelig kunne titte frem i slutningen af april, var Martine færdig. Hun var hulkindet og tynd, knuget af skyldfølelse over ikke fuldt ud at kunne dele Lasses liv.

Lasse vendte en dag hjem fra en tur til Morescos, da sneen var smeltet og vejene farbare. Der fulgte to dages samtaler mellem Lasse og Martine, og resultatet blev, at hun sammen med Morescos skulle rejse tilbage til Sydfrankrig, når de i forsommeren skulle på tur sydover.

Sådan blev det. Da sommeren var omme og Morescos igen kom tilbage til Danmark for at passe forretningen i København og i forbifarten se til plantagehuset, var Martine ikke med. Hun kom aldrig tilbage. Det affandt Lasse sig med, men han blev en stille og indadvendt mand, noget foroverbøjet og slidt i udseendet, både i ansigtet og tøjet. Præcis hvor Martine var, vidste ikke engang Morescos. Men i årene, der fulgte, kom der hver jul et kort til Lasse med et fransk frimærke på konvolutten. Indeni var der en sirlig tegning, som Martine må have lavet efter skitser ved ejendommen, eller frit efter hukommelsen. Af tørvegravning, høst, afbrænding af stubben, såning, hesten i stalden, selve huset. Og bag på tegningen var der altid en lille skitse, altid den samme, af Lasse, der gik bag ploven. Plovmanden. Lasse granskede altid kortet længe, kiggede forgæves efter

en tekst, et ord, men blev altid skuffet. Med tungt hjerte foldede han kortet sammen og lagde det tilbage i konvolutten, og gemte det i køkkenskuffen.

Sådan gik der godt 20 år: såtid, høst og plov. Julen kom og så et år var der intet kort. Postbuddet fandt sjældent vej forbi Vandmosen, og slet ikke den jul. Vinteren det år var koldere, end Lasse kunne huske, måske bortset fra den første vinter, de to unge ægtefolk tilbragte sammen. Om foråret lagde de få, der kom forbi huset, mærke til, at skønt han kun var 40 år gammel, lignede Lasse pludselig en på 60.

L. A. Ring: I Høst. 1885

Men den sommer, kom der en uventet forandring i hans liv. En ukendt skikkelse dukkede op på stien. Tydeligt usikker, kom en høj og lys ung mand gående hen mod huset.

Lasse, der sad på en træstub ved hushjørnet, var ved at hvæsse en le. Han blev ved, mens den unge fremmede nærmede sig, mens tanker og spekulationer føg gennem hans hoved. Mon ikke hans håbefulde hjerte allerede havde nået den umulige erkendelse og genkendelse, at det ikke var nogen fremmed, men en, som stedet kendte, selv om denne ikke kendte stedet. Allerede den første hilsen fra den nyankomne, skønt på klingende dansk men dog med fransk overtone røbede ham, sammen med den velvoksne krop og de kendte ansigtstræk.

Det kunne selvfølgelig kun være hans søn – og Martines. For at bekræfte slægtskabet, rakte han et brev skrevet af Martine til Lasse. Et brev var det nu egentlig ikke, men det viste sig snarere at være en samling dagbogsblade, der beskrev sønnens liv. Pauls liv, som der stod på den første side, som Lasse med rystende fingre trak op af konvolutten. Denne Paul, som var blevet født i Frankrig lige efter Martine havde forladt Lasse.

Paul blev hos Lasse den høsttid, og langsomt blev hans og Martines historie rullet op, mens de to mænd gik i marken og stalden, eller sad sammen om aftenen efter at dagens arbejde var gjort. Efter at Paul var gået til ro om aftenen, læste Lasse i dagbogen. Paul havde allerede den første aften fortalt, at Martine kort før pludselig var blevet syg og var død. Inden hun døde, gav hun Paul dagbogssiderne, som han ikke selv havde set før, og opfordrede ham til at opsøge sin far. Hvorfor han ikke havde gjort det før, kunne han ikke forklare, og var nu selv forundret over det.

Høsten kom i hus, stubmarkerne blev brændt af og pløjet. Da Lasse tog sig af det meste af arbejdet, gik Paul om dagen rundt i markerne og mosen, og lige som Martine, tegnede han i en større skitsebog. Da vinteren nærmede sig, rejste Paul igen til Frankrig, men lovede at vende tilbage den følgende sommer.

Således gik der endnu 20 år. Tidligt hver juni måned kom den høje skikkelse med skitseblokken i rygsækken gående langs stien til stuehuset, mens Lasse lod som om han ikke ivrigt spejdede efter ham. Og hver jul kom postbuddet med en konvolut til ham med et fransk frimærke på, og fik sig en kop kaffe, mens Lasse hurtigt lukkede konvolutten op og fremviste årets skitse, som Paul havde lavet til ham: køerne i vangen, nyfødte smågrise, høns og kyllinger, eller vajende korn – der nu stod Lasse til hoften. Og altid bag på tegningen var der en lille skitse af en plovmand, let genkendelig som Lasse. Når postbuddet var gået, lagde Lasse som altid omhyggeligt tegningen tilbage i

konvolutten og trak køkkenskuffen ud for at lægge den ned til de andre, der efterhånden udgjorde en større stak.

Der kom et år, hvor Paul som sædvanligt travede hen til huset, men allerede på afstand kunne han mærke, at ikke alt var vel. Byggen stod dårligt og heget hang slapt. Vangen var tom, der kom ikke røg fra stuehusets skorsten, og stuehuset var for øvrigt ikke kalket. Der var stille. Han skyndte sig hen til døren og gik ind. Lasse sad ved ildstedet, der lå stumt med grå aske. Han løftede hovedet; nu var han i virkeligheden 'Lille Lasse', kunne Paul konstatere. Men smilet var det samme. 'Endelig, min dreng', sagde han. 'Her er jeg gået helt i stå. Markerne er igen Guds egne, ploven er lagt.' Han pegede på skuffen i køkkenbordet. 'Når den tid om lidt kommer, ligger der noget til dig derinde. Resten må for mig gerne vende tilbage til fuglene, vildtet og rævene.'

Paul passede den gamle mand den sommer; der var hverken høns, grise eller køer, og høsten var næsten ikke værd at beskæftige sig med. Så markerne blev ikke høstet eller pløjet. Efterårets farver dæmpedes efterhånden af den kommende vinter og blev gjort bløde af mosekonens bryg, der indhyllede stuehuset og gårdspladsen. En november dag gled Lasse stille ind i en dyb søvn, som han ikke vågnede af. Han blev begravet på kirkegården i Vorbasse med en enkel marksten på gravstedet.

Hans Smidth. Interiør fra et bondehus. 1905-1910

Den efterfølgende dag trak Paul køkkenskuffen ud og drog det tykke bundt af konvolutter frem: flere end 40 i alt. Langsomt begyndte han en for en at lukke dem op, begyndende med den ældste. Her lå et helt liv i de fine tegninger, en mand alene med sin hedejendom. Og måske alligevel en drøm om tosomhed, et familieliv, tænkte Paul, mens han vendte tegningerne i hænderne. Ordløse var de alle, men de talte et tydeligt sprog.

Den næste dag, da solen stod op, gik Paul en runde: stald, loft, stue, gårdsplads, hele toften. Tom, tømt. Han tog sin gamle rygsæk med alle konvolutterne og så sig en sidste gang omkring. Alt lå gråt i morgendisene, og da han satte ild til stråtaget, glinsede de fugtige, bøjede aks på markerne og gav ildens dansende lys igen. Huset og stalden stod hurtigt i lys lue, og da Paul var nået til det lille sving i stien, var taget allerede faldet sammen og huset var næsten væk.

I tidens løb vendte naturen tilbage, som Lasse havde tænkt det, og dækkede brandtomten med nælder og rævehaler, græs og mos, pil og birk. Lyngen forsøgte sig i markerne, huskede sine gamle aner her. Her kom siden ikke nogen.

Paul var gået videre, og fandt den nat et logi i den nærmeste by. Her tog han igen konvolutterne frem, en for en. Tegningerne gengav et nu glemt liv, men i konvolutterne lå også en lille hilsen, en forhåbning måske for fremtiden. For hver jul siden Paul var dukket op, havde Lasse lagt sin egen plovmand ned til den skitserede plovmand bag på tegningerne: Hver jul havde han lagt en fin, grå 500-krone seddel ned i konvolutten. Den næste dag lagde Paul sedlerne i bunden af sin rygsæk, og med en pludselig indskydelse tog han alle tegningerne, minus den allerførste, Martine havde sendt Lasse, med hen til det nærmeste arkiv. 'Her er et vidnesbyrd om et langt liv', fortalte han dem. 'Jeg synes, de næsten er bedre end fotografier.' Og der ligger de i dag, klar til at fortælle deres historie, hvis nogen skulle interessere sig for den.